

Δασμοί και προστατευτισμός

Η ευρωπαϊκή προοπτική

Τα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης μεταξύ τελωνειακής ένωσης, εμπορικής άμυνας και στρατηγικής αυτονομίας

Ανδρέας Καλλέργης

Professeur à l'Université de La Réunion
Membre de l'Institut universitaire de France

CCI France-Grèce

2 Απριλίου 2026

Δασμοί και προστατευτισμός : η ευρωπαϊκή προοπτική

Άρθρο 28 παρ. 1 ΣΛΕΕ: η τελωνειακή ένωση ως κατάργηση των εσωτερικών δασμών και υιοθέτηση κοινού εξωτερικού δασμολογίου

Ο δασμός είναι στοιχείο της συνταγματικής δομής της Ευρωπαϊκής Ένωση

Βασικό ερώτημα: Πώς χρησιμοποιεί σήμερα η Ένωση την εξωτερική της εμπορικό μεθόριο ως εργαλείο εμπορικής προστασίας, εμπορικής αντίδρασης ή επιλεκτικού ανοίγματος;

Εισαγωγή

Άρθρο 28 παρ. 1 ΣΛΕΕ: η τελωνειακή ένωση ως κατάργηση των εσωτερικών δασμών και υιοθέτηση κοινού εξωτερικού δασμολογίου στις σχέσεις με τρίτες χώρες

Ο δασμός είναι στοιχείο της συνταγματικής δομής της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πώς χρησιμοποιεί σήμερα η Ένωση την εξωτερική της εμπορικό μεθόριο ως εργαλείο εμπορικής προστασίας, εμπορικής αντίδρασης ή επιλεκτικού ανοίγματος;

Η εμπορική μεθόριος της ΕΕ ως νομικό αντικείμενο

Άρθρο 30 ΣΛΕΕ: Απαγόρευση δασμών και επιβαρύνσεων ισοδυνάμου αποτελέσματος (*charges d'effet équivalent*) μεταξύ κρατών μελών, χωρίς ρήτρα δικαιολόγησης

Άρθρο 31 ΣΛΕΕ: Το Συμβούλιο είναι αρμόδιο για τον καθορισμό, μετά από πρόταση της Επιτροπής, των συντελεστών του κοινού εξωτερικού δασμολογίου

Απόφαση Lancry (ΔΕΚ 9.08.1994, C-363/93)

Ακόμη και περιφερειακή επιβάρυνση που συνδέεται με την είσοδο αγαθών σε τμήμα του ίδιου κράτους, με αποτέλεσμα να επανασυστήνει, στην πράξη, εσωτερικό οικονομικό σύνορο μπορεί να αντιμετωπισθεί ως επιβάρυνση ισοδυνάμου αποτελέσματος και προσκρούει στο άρθρο 30 ΣΛΕΕ

Απόφαση Carbonati Aruani (ΔΕΚ 9.09.2004, C-72/03)

Το « σύνορο » στο δίκαιο της Ένωσης έχει λειτουργική και όχι διεθνοδικαιική σημασία

Πρώτη λογική: ο κοινός εξωτερικός δασμός ως δομικό γνώρισμα της τελωνειακής ένωσης

Άρθρο 28 παρ. 1 ΣΛΕΕ: οργανώνει την ενιαία εξωτερική δασμολογική επιφάνεια της Ένωσης και όχι στοχευμένη προστασία έναντι συγκεκριμένου εμπορικού εταίρου

Κοινός εξωτερικός δασμός: απορρέει νομικά από τη δομή της τελωνειακής ένωσης.
Η προστατευτική του λειτουργία έγκειται στο ότι ακριβαίνει την πρόσβαση στην ενωσιακή αγορά.

Η εφαρμογή του κοινού εξωτερικού δασμολογίου προϋποθέτει **κοινό νομικό προσδιορισμό της καταγωγής** των προϊόντων

Οι **μη προτιμησιακοί κανόνες καταγωγής** προσδιορίζουν από ποια χώρα θεωρείται ότι κατάγεται ένα προϊόν για τους σκοπούς του κοινού εξωτερικού δασμολογίου και άλλων μέτρων εμπορικής πολιτικής, όπως αντιντάμπινγκ, αντισταθμιστικοί δασμοί, ποσοστώσεις και περιορισμοί εισαγωγών.

Η **δασμολογική μεταχείριση** του προϊόντος εξαρτάται, ιδίως, από την καταγωγή, τη δασμολογική κατάταξη και την τελωνειακή αξία του

Δεύτερη λογική: η εμπορική άμυνα ως διορθωτική προστασία

Άρθρο 207 ΣΛΕΕ: βάση της κοινής εμπορικής πολιτικής. Περιλαμβάνει ιδίως τις τροποποιήσεις δασμών και τα μέτρα εμπορικής προστασίας

Στο πεδίο αυτό, ο δασμός λειτουργεί ως διορθωτικό μέτρο που ενεργοποιείται μόνο υπό αυστηρές ουσιαστικές και αποδεικτικές προϋποθέσεις: ντάμπινγκ, επιδότηση ή αιφνίδια αύξηση εισαγωγών

Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1036 για την άμυνα κατά των εισαγωγών που αποτελούν αντικείμενο ντάμπινγκ εκ μέρους χωρών μη μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης : ενωσιακό καθεστώς αντιντάμπινγκ

Κανονισμός (ΕΕ) 2016/1037 για την άμυνα κατά των εισαγωγών που αποτελούν αντικείμενο επιδοτήσεων εκ μέρους χωρών μη μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης : ενωσιακό καθεστώς αντισταθμιστικών μέτρων κατά επιδοτήσεων (antisubventions / droits compensateurs)

Κανονισμός (ΕΕ) 2015/478 περί κοινού καθεστώτος εισαγωγών: ενωσιακό πλαίσιο των μέτρων διασφάλισης (mesures de sauvegarde)

Η αναλογικότητα στην εμπορική άμυνα

Η αρχή της αναλογικότητας κατοχυρώνεται στο άρθρο 5 παρ. 4 ΣΕΕ και λειτουργεί ως όριο της ενωσιακής δράσης

Στην εμπορική άμυνα, η αναλογικότητα εκφράζεται ιδίως μέσω του **κανόνα του χαμηλότερου δασμού** (règle du droit moindre)

Η Επιτροπή δεν επιβάλλει κατ'αρχήν δασμό ίσο με το πλήρες περιθώριο ντάμπινγκ, αλλά τον χαμηλότερο δασμό που επαρκεί για την άρση της ζημίας

Η προστασία πρέπει, επομένως, να είναι νομικά και οικονομικά βαθμονομημένη

Βλ. ιδίως άρθρο 9 παρ. 4 Κανονισμού (ΕΕ) 2016/1036

Τρίτη λογική: η επανεξισορρόπηση ως υπεράσπιση της κανονιστικής ισορροπίας

Άρθρο 22 του Μνημονίου για την επίλυση διαφορών του ΠΟΕ (DSU) : επιτρέπει, υπό όρους, την αναστολή παραχωρήσεων ως προσωρινό υποκατάστατο της συμμόρφωσης του παραβιάζοντος μέλους με τις υποχρεώσεις του στο πλαίσιο του ΠΟΕ

Οι υποθέσεις Airbus/Boeing (DS316 και DS353) έδειξαν ότι οι πρόσθετοι δασμοί μπορούν να λειτουργήσουν ως μέσο πίεσης για συμμόρφωση με τις διαπιστωμένες υποχρεώσεις υπό τον ΠΟΕ και όχι απλώς ως κλασικό διορθωτικό μέτρο εμπορικής άμυνας

Ο Κανονισμός (ΕΕ) 654/2014 επιτρέπει στην Ένωση να ασκεί τα δικαιώματά της στο πεδίο της εφαρμογής και επιβολής των διεθνών εμπορικών κανόνων (*enforcement regulation*)

Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2021/167 ενίσχυσε αυτό το πλαίσιο, ιδίως σε περιπτώσεις όπου ο πολυμερής ή συμβατικός μηχανισμός επίλυσης διαφορών παρακωλύεται

Στις 12 Μαρτίου 2025, η Επιτροπή άνοιξε διαδικασία υπό τον Κανονισμό 654/2014 για πιθανά μέτρα επανεξισορρόπησης κατά νέων αμερικανικών δασμών σε χάλυβα και αλουμίνιο. Το ζήτημα εντάχθηκε αργότερα στις ευρύτερες διατλαντικές διαπραγματεύσεις του 2025 (*Turnberry Framework Agreement*).

Τέταρτη λογική: στρατηγική αυτονομία και αντίδραση σε οικονομικό εξαναγκασμό

Ο **Κανονισμός (ΕΕ) 2023/2675** οργανώνει μηχανισμό προστασίας της Ένωσης και των κρατών μελών από οικονομικό εξαναγκασμό από τρίτες χώρες (*règlement anti-coercition*).

Τυπική περίπτωση: τρίτο κράτος χρησιμοποιεί το εμπόριο ή τις επενδύσεις ως μέσο πίεσης για να εξαναγκάσει την Ένωση ή κράτος μέλος να αλλάξει πολιτική.

Η διαδικασία αρχίζει με εξέταση από την Επιτροπή, συνεχίζεται με διαπίστωση από το Συμβούλιο και μπορεί να καταλήξει σε **μέτρα αντίδρασης** (*mesures de riposte*).

Η λειτουργία του κανονισμού δεν είναι να θεραπεύσει ντάμπινγκ ή επιδότηση, αλλά να προστατεύσει την ελευθερία πολιτικής επιλογής της Ένωσης απέναντι σε **εξωτερική οικονομική πίεση**.

Το εργαλείο αυτό δείχνει ότι η εξωτερική μεθόριος της ΕΕ λειτουργεί και ως **εργαλείο στρατηγικής αυτονομίας**

Η εσωτερική εγκυρότητα των προστατευτικών μέτρων

Η Ένωση υποχρεούται να **προστατεύει με νομικά ελέγξιμο τρόπο**:

Το **άρθρο 5 παρ. 4 ΣΕΕ** κατοχυρώνει την **αρχή της αναλογικότητας** ως όριο της ενωσιακής δράσης.

Τα **άρθρα 20, 41, 47** του Χάρτη κατοχυρώνουν, αντιστοίχως, την **ισότητα**, την **καλή διοίκηση**, την **αποτελεσματική δικαστική προστασία**. Το **άρθρο 52 παρ. 1** ορίζει το **γενικό πλαίσιο περιορισμού των δικαιωμάτων**

Η απόφαση **Al-Jubail Fertilizer** (ΔΕΚ, 27.6.1991, C-49/88) υπογράμμισε τη σημασία των δικαιωμάτων άμυνας στις διαδικασίες εμπορικής άμυνας

Η απόφαση **C & J Clark / Puma** (ΔΕΕ, 4.2.2016, C-659/13 και C-34/14) έδειξε ότι η ίση μεταχείριση κρίνεται από τη μεθοδολογία δειγματοληψίας και ατομικοποίησης

Η απόφαση **Eurobolt** (ΔΕΕ, 11.1.2024) υπενθύμισε ότι ακόμη και η εκ νέου επιβολή προστατευτικών μέτρων μετά από ακύρωση παραμένει δεσμευμένη από απαιτήσεις ασφάλειας δικαίου και νομιμότητας

Εξωτερική συνοχή της ευρωπαϊκής εμπορικής δράσης: ΠΟΕ

Κεντρικό ζήτημα: συμβατότητα της ευρωπαϊκής εμπορικής δράσης με το διεθνές δίκαιο

Άρθρα I και II GATT: το δίκαιο του ΠΟΕ περιορίζει τη δυνατότητα μονομερούς απόκλισης από τις αναληφθείσες δασμολογικές δεσμεύσεις μέσω της ρήτρας του μάλλον ευνοούμενου κράτους (*clause de la nation la plus favorisée*) και των δασμολογικών δεσμεύσεων/ παγιοποιήσεων (*consolidations tarifaires*)

Άρθρο XIX GATT και οι **ειδικές συμφωνίες** του ΠΟΕ για τα μέτρα αντιντάμπινγκ, τα αντισταθμιστικά μέτρα κατά επιδοτήσεων (*mesures compensatoires*) και τα μέτρα διασφάλισης (*mesures de sauvegarde*) επιτρέπουν προστασία μόνο μέσα σε **εξειδικευμένα νομικά πλαίσια**

Άρθρο XXI GATT: επιτρέπει, υπό προϋποθέσεις, την επίκληση ουσιωδών συμφερόντων ασφαλείας. Ποια είναι τα όρια της εξαίρεσης ;

Άρθρο XXIV GATT: επιτρέπει τελωνειακές ενώσεις και συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών (*accords de libre-échange*), χωρίς να αίρει γενικά τους λοιπούς περιορισμούς του πολυμερούς δικαίου του διεθνούς εμπορίου

Άρθρο 23 του **Μνημονίου για την επίλυση διαφορών** του ΠΟΕ (DSU): επιβάλλει, κατ' αρχήν, την **αποκλειστικότητα** του συστήματος επίλυσης διαφορών του ΠΟΕ όταν προβάλλεται παραβίαση των καλυπτόμενων συμφωνιών.

Εξωτερική συνοχή της ευρωπαϊκής εμπορικής δράσης: διμερείς συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών

Η εξωτερική μεθόριος της ΕΕ δεν αποτελεί μόνο εργαλείο εμπορικής άμυνας αλλά και μέσο **επιλεκτικού ανοίγματος της ευρωπαϊκής αγοράς μέσω προτιμησησιακής ρύθμισης**

Οι συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών (*accords de libre-échange*) αναδιατάσσουν τη δασμολογική και τελωνειακή μεταχείριση της εξωτερικής μεθορίου

Οι **προτιμησησικοί** κανόνες καταγωγής (*règles d'origine préférentielle*) επιτρέπουν **μειωμένο ή μηδενικό δασμό** σε αγαθά που πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια

Οι **μη προτιμησησικοί** κανόνες καταγωγής καθορίζουν την καταγωγή του προϊόντος για το κοινό δασμολόγιο και για άλλα μέτρα εμπορικής πολιτικής, χωρίς να παρέχουν προτιμησησική μεταχείριση

Η διάκριση αυτή δείχνει ότι η εξωτερική μεθόριος της Ένωσης λειτουργεί και ως εργαλείο νομικά οργανωμένης διαφοροποίησης της πρόσβασης στην αγορά μέσω της δασμολογικής μεταχείρισης

Βλ. ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων ΕΕ–Αυστραλίας στις 24 Μαρτίου 2026

Πέρα από το δασμό: παράλληλα εργαλεία οικονομικού προστατευτισμού

Ο σύγχρονος προστατευτισμός δεν εκδηλώνεται μόνο μέσω του δασμού, αλλά και μέσω εργαλείων που επηρεάζουν την πρόσβαση στην αγορά, τους όρους ανταγωνισμού και τη συμμετοχή τρίτων χωρών στην ενωσιακή οικονομία.

Κανονισμός (ΕΕ) 2022/2560 για τις ξένες επιδοτήσεις (*Foreign Subsidies Regulation*): επιτρέπει στην Επιτροπή να ερευνά ξένες επιδοτήσεις που στρεβλώνουν την εσωτερική αγορά και να επιβάλλει διορθωτικά μέτρα. Το εργαλείο αυτό καλύπτει ιδίως συγκεντρώσεις και δημόσιες συμβάσεις

Δημόσιες συμβάσεις: δεν υπάρχει γενική «ευρωπαϊκή προτίμηση», αλλά η πρόσβαση φορέων τρίτων χωρών δεν είναι εγγυημένη ελλείψει σχετικής διεθνούς συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών. Η απόφαση Kolin (ΔΕΕ, 22.10.2024, C-652/22) το επιβεβαιώνει, ενώ ο **κανονισμός IPI** για τις διεθνείς δημόσιες συμβάσεις (Κανονισμός (ΕΕ) 2022/1031) οργανώνει εργαλεία αμοιβαιότητας

Κανονισμός (ΕΕ) 2023/956: Μηχανισμός Συνοριακής Προσαρμογής Άνθρακα (CBAM) επιβάλλει ισοδύναμο κόστος άνθρακα στις εισαγωγές ορισμένων προϊόντων

Συμπέρασμα: το δασμολογικό εργαλείο πρέπει να αναλύεται σε συνδυασμό με μη δασμολογικά, ρυθμιστικά και δημοσιοσυμβατικά μέσα που μπορούν επίσης να λειτουργήσουν προστατευτικά ή να αναδιατάξουν την πρόσβαση στην αγορά.

Συμπέρασμα: ανασύνθεση της εξωτερικής εμπορικής μεθορίου της ΕΕ

Ο σύγχρονος ευρωπαϊκός προστατευτισμός εμφανίζεται ως συνδυασμός δομικού δασμού, εμπορικής άμυνας, επανεξισορρόπησης, στρατηγικής αυτονομίας και προτιμησιακού ανοίγματος της αγοράς

Η μετατόπιση αυτή εκφράζεται και μέσα από ενδιάμεσες ή υβριδικές μορφές εμπορικής ρύθμισης

Το Turnberry Joint Statement της 21ης Αυγούστου 2025 είναι ενδεικτικό αυτής της μετατόπισης, αφού παρουσιάζεται ως « συμφωνία-πλαίσιο » (Framework Agreement) και όχι ως τυπική διμερής συμφωνία ελευθέρων συναλλαγών

Η σημερινή νομική οικονομία της μεθορίου δεν κινείται απλώς ανάμεσα στον δασμό και στον μηδενικό δασμό, αλλά μέσα από ενδιάμεσες μορφές: πλαίσια συμφωνίας, δασμολογικές ποσοτώσεις, κανόνες καταγωγής, μέτρα επανεξισορρόπησης και ειδικά τομεακά καθεστώτα

Το δίκαιο των δασμών παραμένει, έτσι, προνομιακό παρατηρητήριο της ιδιαίτερης συνταγματικής φυσιογνωμίας της Ένωσης

Andreas Kallergis

Professeur à l'Université de La Réunion
Membre de l'Institut universitaire de France

contact: andreaskallergis@gmail.com